

Liudmila Mockienė
*FORMATION OF TERMINOLOGY
OF CONSTITUTIONAL LAW IN
ENGLISH, LITHUANIAN AND
RUSSIAN (KONSTITUCINĖS
TEISĖS TERMINŲ DARYBA
ANGLŲ, LIETUVIŲ IR RUSŲ
KALBOSE)*. Daktaro disertacija
Vilnius: Mykolo Romerio
universitetas, 2016, 212 p.

SIGITA RACKEVIČIENĖ

Mykolo Romerio universitetas

2016 m. kovo 25 d. Mykolo Romerio universitete Liudmila Mockienė apgynė daktaro disertaciją *Formation of Terminology of Constitutional Law in English, Lithuanian and Russian (Konstitucinės teisės terminų daryba anglų, lietuvių ir rusų kalbose)* (mokslinė vadovė doc. dr. Sigita Rackevičienė).

Disertacijoje L. Mockienė aprašė ir sugretino kalbines priemones, vartojamas konstitucinio turinio teisės aktų terminams kurti anglų, lietuvių ir rusų kalbose. Ištirti 1825 terminai, atrinkti iš konstitucinės teisės šaltinių: 660 anglų, 626 lietuvių ir 539 rusų kalbos terminai. Disertaciją sudaro įvadas, trys dėstomosios dalys (skirtos teoriniam tyrimo pagrindimui, tyrimo metodikos aprašymui ir terminų analizės aprašymui), išvados, literatūros sąrašas, išanalizuotų terminų sąrašai (anglų kalbos terminų sąrašas, lietuvių kalbos terminų ir jų vertimo į anglų kalbą sąrašas bei rusų kalbos terminų ir jų vertimo į anglų kalbą sąrašas) ir santraukos anglų ir lietuvių kalbomis.

Įvade apibrėžiamas disertacijos mokslinis naujumas, vertė, aktualumas ir praktinis rezultatų pritaikymas. Autorė pabrėžia, kad disertacija reikš-

minga keliais aspektais: „Pirma, tyrimo metu sukurta kelių kalbų terminijos kūrimo kalbinių priemonių gretinimo metodologija. Ji padeda atskleisti terminų kūrimo skirtingose kalbose tradicijas, principus ir kriterijus. Ši metodologija gali būti naudojama ir kitų kalbų gretinamajai terminų analizei. Antra, tyrimas pateikia terminų kūrėjams išvalgas apie terminų kūrimo tendencijas trijose kalbose ir daug svarbios informacijos, kuri gali suteikti idėjų, kaip kurti naujus bei tobulinti jau vartojamus terminus“ (p. 196). Tyrimui atrinktus terminus disertacijos autorė suvedė į tyrimo tikslams sukurtą duomenų bazę ir sugrupavo juos, remdamasi įvairiais kriterijais. Autorė teigia, kad ši bazė „gali būti panaudota kaip pagrindas konstitucinės teisės žodynėliui sudaryti (tokio pobūdžio žodynų nėra nei lietuvių, nei anglų kalbomis) bei kitiems ateities tyrimams atlikti. Tyrime aprašyti daugiažodžių terminų sintaksiniai modeliai gali būti panaudoti automatinės terminų paieškos sistemos programose“ (p. 198).

Pirmojoje dėstomojoje dalyje analizuojami anglų, lietuvių ir rusų terminologų darbai ir jų pateikiamos terminų darybos priemonių klasifikacijos, antrojoje dalyje pristatomi terminų atrankos disertacijai principai ir jų tyrimo metodika, o trečiojoje dalyje pateikiama išsami anglų, lietuvių ir rusų terminų analizė. Pirmajame trečiosios dalies skyriuje analizuojamas ir gretinamas vienažodžių ir daugiažodžių terminų santykis konstitucinės teisės aktuose anglų, lietuvių ir rusų kalbomis. Antrajame skyriuje tiriami kiekvienos kalbos vienažodžiai terminai, juos skirstant į tris grupes: terminus, sukurtus iš vidinių šaltinių, terminus, sukurtus iš išorinių šaltinių, ir hibridinius terminus, sukurtus jungiant vidinių ir išorinių šaltinių elementus. Terminai, sukurti iš vidinių šaltinių, toliau skirstomi pagal darybos būdą, terminai, sukurti iš išorinių šaltinių, – pagal pirminį šaltinį, o hibridiniai terminai – pagal jų elementų kilmę. Trečiajame skyriuje tiriami kiekvienos kalbos daugiažodžiai terminai, juos skirstant į tris grupes: dvižodžius terminus, trižodžius terminus ir terminus, sudarytus iš keturių ir daugiau žodžių. Pirmiausia kiekvienos grupės terminai skirstomi pagal jų sudedamųjų dėmenų kilmę, tuomet jie grupuojami pagal priklausomųjų dėmenų poziciją (prieš ar po pagrindinio dėmens) ir sintaksinius modelius. Kiekviename skyriuje išskirtų tipų terminai detalai aprašomi ir iliustruojami pavyzdžiais, terminų kiekybinių tyrimų rezultatai pateikiami 18-oje diagramų.

Išvadose išryškunami konstitucinės teisės terminų darybos skirtumai anglų, lietuvių ir rusų kalbose. Atlikdama tyrimą, autorė nustatė, kad anglų

konstitucinės teisės terminų kūrėjai yra atviresni svetimų kalbų įtakoms ir, kurdami terminus, dažniausiai remiasi išoriniais šaltiniais, tuo tarpu lietuvių ir rusų terminų kūrėjai yra labiau linkę saugoti savo kalbą ir maksimaliai išnaudoti savo kalbos išgales. Autorė taip pat nustatė, kad anglų kalbos konstitucinės teisės terminų kūrėjai laikosi patogumo vartotojui principo ir kuria trumpesnius bei paprastesnės darybos terminus, o lietuvių ir rusų kalbų terminų kūrėjai teikia pirmenybę tikslumo principui ir kuria ilgesnius bei struktūriškai sudėtingesnius terminus, kurie atskleidžia ir pagrindinius įvardijamos sąvokos turinio bruožus. Disertacijos tyrimas parodė, kad ištirtų kalbų terminija turi ir svarbių panašumų: daugelis daugiažodžių konstitucinės teisės terminų visose trijose kalbose yra dvižodžiai, taigi visose trijose kalbose laikomasi kalbos ekonomijos principo ir stengiamasi nekurti terminų, ilgesnių nei du žodžiai. Apibendrinama tyrimo išvadas, autorė teigia, kad siekis suderinti patogumo vartotojui ir tikslumo principus „sudarytų galimybę sukurti optimalaus ilgio terminą: pakankamai trumpą, kad jis būtų patogus vartotojui, ir pakankamai ilgą, kad jis kuo labiau atspindėtų sąvokos turinį“ (p. 209).

L. Mockienės disertacija *Formation of Terminology of Constitutional Law in English, Lithuanian and Russian (Konstitucinės teisės terminų daryba anglų, lietuvių ir rusų kalbose)* svariai prisideda prie Lietuvos terminologijos darbų, padėdama pagrindus gretinamiesiems kelių kalbų teisės terminijos darybos tyrimams. Disertacijos rezultatai yra reikšmingi terminų tyrėjams, kūrėjams ir tvarkytojams bei kitų sričių specialistams – teisės aktų vertėjams, profesinės kalbos dėstytojams ir teisės terminijos vartotojams tiek valstybiniame, tiek privačiajame sektoriuje.

Gauta 2016-06-30

Sigita Rackevičienė
Mykolo Romerio universitetas
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
E. paštas sigita.rackeviciene@mruni.eu